

شناسایی ابعاد مؤثر جهت ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم استان هرمزگان

جواد ایمانی¹، مهدی باقری²، نادرقلی قورچیان³، پریش جعفری³

¹ دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران.

² گروه مدیریت آموزشی واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران. (نویسنده مسئول) M.bagheri@iauba.ac.ir

³ گروه مدیریت آموزشی واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران.

اطلاعات مقاله	چکیده
مقاله علمی - پژوهشی	هدف از انجام پژوهش حاضر شناسایی ابعاد مؤثر جهت ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم استان هرمزگان بود. این پژوهش نظر هدف، کاربردی بوده و از نظر شیوه جمع‌آوری اطلاعات، با رویکرد کمی - کیفی (آمیخته) انجام گرفته است. جامعه آماری شامل افراد خبره در حوزه اثربخشی مدارس بود. که در بخش کمی شامل تمامی اعضای هیات علمی دانشگاه‌های استان هرمزگان در رشته‌های مرتبط با تعلیم و تربیت بود که از بین ایشان 30 نفر به عنوان نمونه انتخاب گردید. همچنین در بخش کیفی نیز حجم نمونه با اشباع نظری 10 نفر برآورد شد. برای انتخاب نمونه از نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد. ابزار گردآوری داده‌ها، مصاحبه و پرسش‌نامه بود. روایی پرسش‌نامه از نظر صوری و محتوایی از طریق چند نفر از خبرگان به تأیید رسید. پایایی پرسش‌نامه از طریق آلفای کرونباخ برای کل پرسش‌نامه 0.86 به دست آمد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کمی از آزمون t تک نمونه‌ای و در بخش کیفی از کدگذاری باز و محوری استفاده شد. نتایج به دست آمده به شناسایی 6 بُعد از 24 مفهوم منجر شد که نامگذاری آنها ترتیب زیر بود: مدیریت و رهبری، اعتقاد به خرد جمعی، ارتقای سطح سلامت، بهداشت و ایمنی در مدرسه، توانمندسازی نیروی انسانی، استقرار نظام یاددهی - یادگیری و فعالیت‌های فوق‌برنامه. همچنین آماره t محاسبه شده در قسمت سازوکارهای اجرایی نشان داد که مقادیر به دست آمده با درجه آزادی 29 و آلفای 0.05 بزرگتر از مقدار t بحرانی هستند. بنابراین بین میانگین‌های مشاهده شده و میانگین جامعه تفاوت معناداری وجود داشته و در نتیجه، 21 سازوکار اجرایی ارائه شده در جهت ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم مورد توافق نمونه پژوهش بود.
دریافت:	
پذیرش:	
واژگان کلیدی:	
اثربخشی مدارس آموزش و پرورش استان هرمزگان	

Identifying effective dimensions for improving the effectiveness of secondary schools in hormozgan province

Javad Imani¹, Mehdi Bagheri², Naderogoli Ghourchian³, Parivash Jafari³

¹ Ph.D Student, Department of Educational Management Bandar Abbas Branch, Islamic Azad University, Bandar Abbas, Iran.

² Department of Educational Management Bandar Abbas Branch, Islamic Azad University, Bandar Abbas, Iran. (Corresponding author) M.bagheri@iauba.ac.ir

³ Department of Educational Management Bandar Abbas Branch, Islamic Azad University, Bandar Abbas, Iran.

ARTICLE INFORMATION

Keywords:

Effectiveness
Schools
Education
Hormozgan Province

ABSTRACT

The purpose of this study was to identify effective dimensions for enhancing the effectiveness of secondary schools in hormozgan province. The purpose of this research is applied and in terms of information gathering method, a quantitative-qualitative approach has been taken. The statistical population includes experts in the field of school effectiveness. Which in part of quantitative research, included a limited number of faculty members in hormozgan universities in the fields of education, of which 30 were selected as samples. Also In the qualitative section, the sample volume

was estimated with a theoretical saturation of 10 people. A targeted sampling was used to select the sample. The data collection tools were through interviews and questionnaires. Validity of the questionnaire in terms of form and content through several experts was confirmed. Reliability of the questionnaire was 0.86 through the Cronbach's alpha for the whole questionnaire. For data analysis in the quantitative section, one sample t test and In the qualitative section, open and axial coding was used. The results led to the identification of six dimensions from 24 concepts that named them as follows: management and leadership; belief in collective wisdom; promoting health, health and safety at school; empowering staff; establishment of the teaching and learning system and extracurricular activities. also, the statistical t calculated in parts of the executive mechanisms showed that the values obtained with a degree of freedom of 29 and an alpha of 0.05 are greater than the critical value of t. Therefore, there was a significant difference between the observed averages and the averages of society. As a result, the 21 executive mechanisms presented to Improving the effectiveness of secondary schools were agreed upon by the research sample.

LB Press

1. مقدمه

استمرار و بقای هر جامعه‌ای مستلزم آن است که مجموعه باورها، ارزش‌ها، رفتارها، گرایش‌ها، دانش‌ها و مهارت‌های آن به نسل‌های جدید منتقل شود. ساز و کار این انتقال فرآیند آموزش و پرورش است [1]. امروزه نهاد آموزش و پرورش از ابزارهای مهم تحقق اهداف و مقاصد اجتماعی و از پایه‌های اساسی رشد و توسعه هر کشوری محسوب می‌شود و از این نهاد به عنوان صنعت رشد یاد می‌شود و دولت‌ها بخش بزرگی از بودجه اجتماعی خود را به تقویت این نهاد و بهبودی کیفیت نظام آموزشی و اثربخشی آموزشی نهاد آموزش و پرورش اختصاص می‌دهند [2]. از طرفی دیگر، اثربخشی سازمانی، به شکل عمیقی در ادبیات سازمانی جای گرفته است و به عنوان موضوعی اصلی در تمامی تجزیه و تحلیل‌های سازمانی در نظر گرفته می‌شود [3]. فیدلر، اثربخشی را مشتمل بر روابط مدیر با همکاران، میزان کار از پیش تعیین شده و میزان قدرتی که مدیر از مقام خود بدست می‌آورد می‌داند [4]. اثربخشی یا کارآمدی سازمان معمولاً در قالب میزان یا درجه‌ای که در آن یک سازمان اهدافش را به دست می‌آورد تعریف می‌شود [5].

آموزش و پرورش به عنوان یک نهاد علمی و فرهنگی بسترساز شرايطی است که کودکان و نوجوانان جامعه را در مسیر تکوین رسالت‌های تربیتی جامعه قرار دهد. امروزه به همان اندازه که مدارس توسعه یافته و مسئولیت‌های جدیدی را پذیرفته‌اند، اداره آنها نیز پیچیده‌تر شده است [6]. همان‌طور که ویلیامز (2002) اشاره نموده، برای اداره مطلوب مدارس در دنیای کنونی باید ابتدا به درک درستی از رسالت آنها رسید، سپس بر اساس آن به تمهید شرایط و نیازمندی‌های آنها پرداخت. هنسون (2002) مدارس را از پیچیده‌ترین سازمان‌های اجتماعی در عصر امروز می‌داند که برای هدایت آنها باید عوامل متعددی همسو گردند. سیفرز (2004) اثربخشی مدارس برای ایفای نقش‌های چندگانه در جهان کنونی را مستلزم توجه ویژه به منابع انسانی آنها می‌داند و به این ترتیب سرفصل جدیدی را در خصوص مدیریت منابع انسانی برای دستیابی به مدارس اثربخش می‌گشاید [5].

بی‌تردید، سازمان‌های آموزشی یکی از مهم‌ترین، مؤثرترین و گسترده‌ترین سازمان‌ها می‌باشند که عهده‌دار تعلیم و تربیت رسمی افراد جامعه و هم‌چنین تأمین‌کننده منابع انسانی دیگر سازمان‌ها می‌باشد [7]. سازمان‌های آموزشی هر جامعه، همانند سازمان‌های دیگر سعی اساسی برای تحقق اهداف سازمانی خود دارند و این تلاش زمینه بررسی و مطالعه اثربخشی مدرسه¹ را

فراهم می‌کند [8]. اثربخشی مدرسه به عنوان یک موضوع اصلی و اساسی از سوی محققان تربیتی نیز مورد نظر قرار گرفته که پیشینه آن به تحقیقاتی از قبیل کلمن (1966)، ادموندز (1979)، راتر (1979)، بروک اور (1979)، موس (1980)، مادوس (1980) و ... بر می‌گردد که به عنوان شاخص‌ترین تحقیقات آموزشی مربوط به مدارس اثربخش به شمار می‌روند [9]. این افراد مدارس اثربخش را مدرسه‌ای معرفی می‌کنند که برنامه‌های آموزشی را به طور موفقیت‌آمیزی برای یادگیری دانش‌آموزان به مرحله اجرا در می‌آورند در این مدارس بیشترین فعالیت‌ها بر روی عملیاتی کردن مفهوم یادگیری متمرکز می‌شود و همه عناصر و عوامل مسئولیت پذیرفته‌اند که یادگیری با کیفیت بالا را به عنوان مهمترین هدف و وظیفه خود دنبال کنند [10].

یک مدرسه اثربخش مدرسه‌ای است که برنامه آموزشی با کیفیت بالا را برای تحقق اهداف وسیع سیستم و اهداف مشخص محلی طراحی شده است، تدوین و حفظ می‌کند، همه دانش‌آموزان صرف‌نظر از خانواده یا زمینه اجتماعی، هم بهبود و پیشرفت را در طول مسیر زندگی در مدرسه و هم موفقیت نهایی را در تحقق آن اهداف بر اساس تکنیک‌های اندازه‌گیری مناسب بیرونی و مبتنی بر مدرسه تجربه می‌کنند [11].

وقتی اثربخشی در یک پدیده آموزشی کاربرد پیدا می‌کند به آن میزانی اشاره می‌کند که وسایل و فرایندهای آموزشی منتج به دستیابی اهداف یا نتایج آموزشی می‌شود. به زبان ساده در یک مدل سیستم‌های «درون داد- پردازش - برون داد» آموزشی، می‌توان به اثربخشی به عنوان تبدیل درون دادها به برون دادهای مطلوب بوسیله‌ی پردازش اشاره کرد. در مجموع اصطلاح «اثربخش» متضمن این است که نوعی اندازه‌گیری انجام گرفته است. در حیطه‌ی ادبیات اثربخشی مدرسه، هدف اصلی عبارت است از قضاوت اینکه تفاوت‌های موجود در منابع، فرایندها و اصطلاحات سازمانی به نتایج عملکرد شاگرد تأثیر می‌گذارد و اگر چنین است به چه طریق، تحقیقات اثربخشی مدرسه عمدتاً به وسعت اختلاف موجود بین مدارس و سنجش دقیق اینکه مدارس چه مقدار تفاوت در عملکرد شاگردان ایجاد می‌کنند پرداخته است [12].

صاحب‌نظران زیادی راجع به ویژگی‌های مدارس اثربخش اظهارنظر کرده‌اند از جمله انجمن مدارس اثربخش هفت عامل مهم مدارس اثربخش را شامل موارد زیر معرفی کرده است: ماموریت مشخص و روشن، انتظارات بالای موفقیت، کنترل دائم میزان پیشرفت دانش‌آموز، ایجاد فرصت کافی برای یادگیری،

مفهومی آن بوده تا متغیرهای آن را به عنوان ابعاد و مؤلفه‌های این مدارس شناسایی نمود. همچنین در مورد اثر بخشی مدرسه باید پرسیم که مدرسه در رابطه با بعضی از مجموعه استانداردها چگونه عمل می‌کند در عین حال برای ایجاد معیارهای اثربخشی، مبانی احتمالی متعدد و جایگاه‌های ارزشی مختلفی وجود دارد که این معیارها می‌توانند از آنها به وجود آیند. همچنین بر اساس برنامه تحول بنیادین در نظام آموزش و پرورش کشور که از ارزش‌های منبعث از آموزه‌های قرآن و سنت پیامبر اکرم و اهل بیت علیهم السلام، و اسناد بالادستی شامل قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، رهنمودهای رهبر کبیر انقلاب اسلامی و مقام معظم رهبری، سند چشم‌انداز بیست ساله، نقشه جامع علمی کشور و سیاست‌های کلی تحول نظام آموزشی استنتاج شده است؛ مدرسه بایستی رکن اصلی نظام آموزشی و جلوه‌ای از تحقق مراتب حیات طیبه، کانون عرضه خدمات و فرصت‌های تعلیمی و تربیتی، زمینه ساز درک و اصلاح موقعیت توسط دانش‌آموزان و تکوین و تعالی پیوسته هویت آنان بر اساس نظام معیار اسلامی باشد. در نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران مدرسه محلی مناسب برای عرضه بایدها و نبایدهای نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی برای دانش‌آموزان و مبتنی بر ارزش‌های اسلامی و ملی محسوب می‌شود. این ارزش‌ها ملهم از آموزه‌های قرآن کریم و نیز برگرفته از نقش معنوی، اسوه‌ای، هدایتی و تربیتی پیامبر اکرم (ص) و حضرت فاطمه زهرا (س) و ائمه معصومین (ع) به ویژه آموزه‌های بنیادین مهدویت و انتظار (جامعه مهدوی) و میراث نظری و عملی حضرت امام خمینی (ره)، قانون اساسی و ولایت فقیه است. و مدرسه مکانی امن و غنی شده از برنامه‌های آموزشی و پرورشی برای همه دانش‌آموزان است و نقش آن علاوه بر ارتقای دانش و مهارت دانش‌آموزان، ایجاد آمادگی در آنان متناسب با انتظارات حال و آینده جامعه است. در چنین شرایطی و در افق چشم‌انداز 20 ساله کشور، مدرسه تبدیل به مکانی خواهد شد که دانش‌آموزان از حضور فعال در آن لذت می‌برند و از ترک نمودن آن اکراه دارند. در این مدرسه دانش‌آموز نه تنها در بخش آموزش بلکه در زمینه تربیت دینی و اخلاقی خود با معلمان مشارکتی فعال دارد. بنابراین دانش‌آموز مرکز توجه و محور فعالیت‌هاست. به عبارت دیگر، در این مدرسه رویکرد دانش‌آموز محوری در کنار رویکردهای موضوع محوری و معلم محوری مورد تأکید و توجه است [17].

در اکثر مطالعات انجام یافته در خصوص اثربخشی مدارس در زمینه رفتار دانش‌آموزان صرفاً به معیارهای اندازه‌گیری تحصیلی

محیط ایمن و منظم، ارتباط مؤثر بین مدرسه و منزل و رهبری اثربخش در مدرسه [13]. واتکینز (2007) به مواردی همچون تشویق به استقلال یادگیرنده، تحریک انگیزش در روش یادگیرندگان، توجه به محیط یادگیری و تسهیلات و امکانات تأثیرگذار، تشویق به خود راهبری و خودانگیزی، اهمیت کیفیت مدیریت کلاس، بازخورد دادن برای رشد مهارت‌های یادگیری، توجه به فعالیت‌های شناختی و فراشناختی و مواردی نظیر اینها اشاره کرده است [14].

برای هر یک از عوامل اثرگذار در مدرسه اعم از مدیران، معلمان، اولیاء، برنامه‌ریزان و... شرح وظایف و ویژگی‌هایی را برشمرده‌اند تا رسالت آنها را برای اجرای مدل مدارس اثربخش اعلام نمایند از جمله مهر محمدی (2007) بر اساس یک گزارش پنج ویژگی مدیران اثربخش را شامل داشتن تصویری روشن از اهداف مدرسه، توصیف و تبیین وضع مطلوب و درخور فهم دیگران، ایجاد یک جو حمایت‌کننده، نظارت مؤثر آموزشی و کیفیت مداخله در برنامه‌های اصلاحی مدرسه معرفی می‌کند [15].

فرایند مدارس اثربخش مبتنی بر اطلاعات تحقیق شده و مدل جامع جهت‌دار برای بهبود عملکرد و یادگیری دانش‌آموزان هسته اصلی این فرایند بر این باور است که همه دانش‌آموزان می‌توانند محیط و استانداردهای عملکرد آکادمیک قابل انتظار را کسب نمایند [11]. صاحب‌نظران، کارشناسان، مراکز تحقیقاتی و مؤسسات تربیتی که به اجرای مدارس اثر بخش پرداخته و آن را مطالعه کرده‌اند هر یک به گونه خاصی به توصیف این مدارس پرداخته و ویژگی‌های آن را بیان نموده‌اند. برای آموزش و پرورش اثربخش و اثربخشی مدارس به رویکردی کل نگر نسبت به مدرسه نیاز است تا همه فعالیت‌ها بر اساس آن متمرکز شوند. با وجود این ادبیات و پژوهش‌های انجام شده، شواهد و قراین نشان می‌دهد نظام آموزش و پرورش کشور نه تنها برای بهره‌گیری از شرایط و خصوصیات جدید و متناسب با تغییر و تحولات فراوان آماده نیست بلکه اهداف مورد نظر موجود را تحقق نبخشیده است. علی‌رغم کوشش‌های فراوانی که برای اثربخشی مدارس انجام پذیرفته است، همچنان ضعف مدارس در این زمینه مورد انتقاد جدی قرار دارد. نتایج شرکت دانش‌آموزان ایران در مطالعات بین المللی تیمز² و پرلز³ و همچنین ائتلاف آموزشی در پایه‌های مختلف تحصیلی این سؤال جدی را مطرح کرده است که چه عواملی بر بروز این وضعیت تأثیر دارند و چگونه می‌توان با کنترل آنها محیط آموزشی را با موفقیت و اثربخشی دانش‌آموزان همراه ساخت [16]. بدیهی است دستیابی به مدارس اثربخش مستلزم آگاهی از جنبه‌های چارچوب

مؤلفه‌های ارائه شده در حوزه اثربخشی مدارس و ابهام در اینکه مؤلفه‌های تأثیرگذار بر اثربخشی مدارس چه هستند، به شناسایی ابعاد مؤثر برای ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم استان هرمزگان بپردازد به امید اینکه با اجرای این تحقیق بتواند به مسئولان و دست‌اندرکاران آموزشی توصیه‌های لازم را ارائه نماید.

2. پیشینه پژوهش

ارومچی و وحدت [18] پژوهشی را با هدف تعیین مؤلفه‌های مدرسه اثربخش و ارائه الگوی مناسب برای مدرسه اثربخش در دوره ابتدایی و مقایسه این الگو با نظرات متخصصان و صاحب نظران در این حوزه در مدارس ابتدایی شهر ارومیه انجام دادند. طبق نتایج به دست آمده، مؤلفه‌های مدرسه اثربخش عبارتند از: ساختار سازمانی مدرسه؛ اهداف علمی؛ فضای آموزشی با نشاط و پویا؛ رضایت گروه‌های ذینفع؛ جو مثبت مدرسه؛ رهبری آموزشی و اداری؛ فرصت‌های مشارکت؛ تامین منابع؛ توسعه حرفه‌ای؛ تعهد حرفه‌ای وسیع؛ برنامه درسی تعریف شده؛ اثربخشی معلم و جایگاه دانش آموز.

رحیمیان [19] پژوهشی را به منظور تعیین میزان اثربخشی مدرسه راهنمایی و دبیرستان پسرانه غیرانتفاعی علامه شهر تهران انجام داده است. نتایج به دست آمده حاکی از آن بود که با توجه به الگوی مدارس اثربخش، مدرسه علامه یک مدرسه نسبتاً اثربخش است. از دیدگاه کادر آموزشی مدرسه علامه با توجه به مشکلات سیستم متمرکز آموزشی کشور، نسبت به مدارس دولتی و مدارس مشابه اثربخش‌تر می‌باشد.

ناستی‌زایی و دهمرده [20] در پژوهشی به پیش‌بینی اثربخشی مدیران مدارس براساس الگوی شایستگی کامرون و کوئین پرداختند. بر اساس یافته‌ها بین شایستگی‌های مدیریتی و اثربخشی مدیران مدارس رابطه مثبت و معناداری وجود داشت. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه نیز نشان داد که مؤلفه‌های بهبود کارکنان، نیروبخشی، نظام کنترل، روابط بین فردی، پیشرفت مستمر، مشتری محوری، مدیریت تیم، فرهنگ‌پذیری از توانایی پیش‌بینی اثربخشی مدیران مدارس برخوردارند.

ونداد [21] پژوهشی را با هدف شناسایی ابعاد فرهنگ مدرسه‌ای اثربخش انجام داد که نتایج نشان داد فرهنگ اثربخش مدرسه دارای ده مؤلفه اصلی به شرح زیر است: سمبل‌ها و هنجارها، سرگذشت و تاریخ مدرسه، هنجارها و رفتارها، مراسم‌ها و آیین

تکیه نموده‌اند اما باید دقت نمود که آموزش و پرورش ما در مدارس تنها منحصر به یادگیری و آموزش علوم مختلف نیست بنابراین به این ملاک باید بزهکاری، نگرش‌ها، خودپنداره‌ها، فوق‌برنامه‌ها، مهارت‌های اجتماعی و بسیاری از مسائل مربوط به امور تربیتی را افزود تا متوجه شد که آیا مدارس اثربخش در مقایسه با سایر مدارس فرصت‌های زندگی بهتر را برای دانش‌آموز ایجاد می‌کند. البته در این مورد نقش خانواده و جامعه شاید بیشتر از مدرسه باشد اما باید این نکته را در نظر گرفت که مدرسه خانه دوم و جزئی از جامعه‌ای است که او در آن رشد می‌کند. همچنین باید خاطر نشان ساخت دانش‌آموزان در سطوح متوسطه اول و دوم به دلیل کم شدن وابستگی‌شان نسبت به خانواده و تمایل به دوستان و محیط‌های اجتماعی در مقایسه با دانش‌آموزان کم‌سال‌تر تأثیر بیشتری از اثربخشی مدارس می‌توانند داشته باشند. موضوعات مختلف نیز از لحاظ اثرپذیری با همدیگر متفاوتند که باید میزان اثرپذیری آنها در طی تحقیقات مشخص گردد. بنابراین با در نظر گرفتن سن، جنس، زمینه‌های تربیت خانوادگی و اجتماعی و موضوعات مختلف باید اثربخشی مدارس را در زمینه‌های متفاوت مورد توجه قرار داد. هرچند که پاسخ به این سوال که آیا مدارس اثر یکسانی بر جنبه‌های مختلف پیشرفت و رشد شاگردان دارند بسیار سخت است و کارهای اولیه در مورد اثربخشی مدرسه مطرح می‌شود که در راستای یکسری از دستاوردها بطور یکسان مؤثر هستند و ممکن است به‌طور متفاوت در زمینه‌های مختلف اثربخشی داشته باشند که البته این امر در مورد نتایج تحصیلی و تربیتی نبوده در درون مسائل تحصیلی و تربیتی نیز صدق می‌کند همین تأثیرات اثربخش در زیر گروه‌ها باعث گسترش مسأله بررسی اثربخشی مدارس در خصوص مسائل تربیتی و تحصیلی می‌شود که البته جدا کردن این دو مقوله و توجه به یکی از آنها مقبول و معقول به نظر نمی‌رسد. بنابراین بر محققان و پژوهشگران است که با نیازسنجی آگاهانه و با توجه به اهداف، مقاصد، ویژگی‌ها، امکانات و شناختی که از نیازها و ساخت فکری و تربیتی دانش‌آموزان دارند در سطح وسیعی از نیازهای تربیتی و تحصیلی به فعالیت‌های پژوهشی بپردازند. بنابراین به خاطر درک چنین ضرورتی و با توجه به اینکه امروزه خارج کردن مدارس و واحدهای آموزشی از حالت ایستایی و پویا و متحول نمودن آنان همگام با سیر تحولات اداری، با اهداف دولت و نیازهای مردم از ضرورت‌های مورد نیاز کشور می‌باشد. این امر محقق را بر آن داشت که با توجه به نبود شفافیت در ابعاد و

با توجه به هدف اصلی پژوهش که شناسایی ابعاد مؤثر جهت ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم استان هرمزگان است، و بر اساس مبانی نظری بررسی شده، چهار بعدی که بیشترین فراوانی را داشتند مدیریت و رهبری آموزشی، صلاحیت حرفه‌ای معلمان، مشارکت اولیاء با مدرسه و امکانات و تجهیزات بودند که به عنوان ابعاد مؤثر در جهت ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم استان هرمزگان مد نظر قرار گرفتند (جدول شماره 1).

جدول 1. چارچوب نظری پژوهش

Table 1. Theoretical research framework

Dimension	Theories and models	Research studies	Explanations
Management and leadership training	-Rahayu's theoretical viewpoint (2018)	- Aromchi and vahdat (2016)	Strong leadership style, amplifies motivates teachers and students to work.
	-Teddle's theoretical viewpoint (2015)	- Gilbert & magulod (2017)	
	- Bozaslan & kaya (2012)	- Keow (2017)	
	-School management excellence program (2015)	-Chin (2015)	
Professional competences of teachers	- Model of the wisconsin department of public instruction (2018)	- Aromchi and vahdat (2016)	The need for change, advancement and change, in the effective educational system, depends on the professionalization of teachers.
	- Model of the effective schools "rai & prakash" (2014)	- Vandas (2014)	
	- Creemers of theoretical viewpoint (2015)		
	-School management excellence program (2015)		
Parents' participation with the school	- Document of the fundamental transformation of education (2011)		Building a strong relationship between family and school leads to the effectiveness of the school. Parents must understand and support the school's core mission at an effective school.
	-Theoretical view of maier(2018)	- Aromchi and vahdat (2016)	
	-Model of the effective school education in georgia (2018)	- Ameri far & jahani (2013)	
	- Model of the wisconsin department of public instruction (2018)	-Gary (2016)	
	-School management excellence program (2015)		
	-Imani and mohammadi theoretical viewpoint (2012)		

ها، تقویت کننده‌ها، جشن‌ها، اهداف و مأموریت‌ها، رویدادها، تشریفات، هنجارها.

درویشی و همکاران [22] در پژوهشی به بررسی مؤلفه‌های مدیریت مدرسه اثربخش در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش پرداخته است. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که در سند تحول بنیادین خودگردانی در مدرسه کمتر مورد توجه قرار گرفته است و بیشتر گزاره‌های سند تحول بر مشارکت همه جانبه ذی نفعان تأکید دارد و مقوله خود ارزیابی در مدرسه نیز تا حدودی در سند تحول مورد نظر قرار گرفته است.

راهایو و همکاران [23] در پژوهشی به بررسی تأثیر صلاحیت‌های حرفه‌ای، نوآوری و هوش هیجانی معلمان بر اثربخشی مدارس پرداخته است. نتایج به دست آمده بیانگر آن بوده است که نوآوری، هوش هیجانی و صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان بر اثربخشی مدارس تأثیر مستقیم می‌گذارد. بنابراین، مدارس برای اثربخش بودن باید به بازبینی صلاحیت‌های حرفه‌ای، نوآوری و هوش هیجانی معلمان متمرکز شوند.

گیلبرت و ماگولود [24] در پژوهشی به شناسایی فاکتورهای مؤثر بر اثربخشی مدارس و میزان عملکرد مدارس ابتدایی عمومی و خصوصی پرداخته‌اند. یافته‌های این تحقیق نشان داده است که میزان اثربخشی مدارس ابتدایی خصوصی و عمومی بسیار عالی است. با این حال، مدارس دولتی روابط خانه و مدرسه را قوی‌تر از مدارس خصوصی نشان دادند. با توجه به سطح عملکرد مدرسه، مدارس دولتی در سه سال گذشته بهتر از مدارس خصوصی بودند. از لحاظ همبستگی، بین اثربخشی مدرسه و عملکرد مدرسه ارتباط معنادار و مثبت وجود داشت. تجزیه و تحلیل حاصل از رگرسیون نیز نشان داده است که در میان تمام همبستگی‌های به دست آمده، تأثیر توانایی رهبری مدرسه و همکاری حرفه‌ای بر عملکرد و اثربخشی مدارس بسیار قوی بوده است.

آلامار [25] پژوهشی را به منظور شناسایی عوامل تأثیرگذار بر اثربخشی مدارس انجام داده است. نتایج به دست آمده نشان داد که مشکل عمده مدارس ذکر شده فقدان رهبری مؤثر، معلمان مؤثر و محیط کارآمد در مدرسه است و بر این اساس، محقق توصیه‌های قابل اعتماد برای ارتقاء کیفیت آموزش در عربستان سعودی و افزایش اثربخشی در سطح مدارس دولتی این کشور ارائه داده است.

3. چارچوب نظری پژوهش و ارائه مدل مفهومی

جامعه آماری در بخش کمی شامل خبرگانی متخصص در حوزه تعلیم و تربیت بودند که سابقه تدریس در آموزش و پرورش به ویژه متوسطه دوم را داشتند. که تعداد 30 نفر از اعضای هیات علمی دانشگاه‌های استان هرمزگان دارای تخصص در رشته‌های مرتبط با تعلیم و تربیت و سابقه تدریس در آموزش و پرورش به ویژه متوسطه دوم، به شکل نمونه گیری هدفمند به عنوان نمونه انتخاب شدند (هدف از انتخاب نمونه مورد نظر در بخش کمی مربوط به سازکارهای اجرایی ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم این بود که خبرگانی انتخاب شوند که از نظر دانش نظری و عملی در حوزه مورد مطالعه، اطلاعات جامع‌تری داشته باشند).

همچنین در بخش کیفی نیز شامل 10 نفر از افراد خبره در حوزه اثربخشی مدارس می‌باشد. برای نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده است و با استفاده از شاخص اشباع نظری تعداد نمونه را در این بخش 10 نفر (که از این تعداد 4 نفر از اساتید دانشگاه، 2 نفر از روسای آموزش و پرورش، 3 نفر مدیر مدرسه و 1 نفر دبیر بودند. از تعداد ذکر شده، تعداد 3 نفر دارای مدرک تحصیلی دکتری، تعداد 5 نفر دارای مدرک تحصیلی فوق لیسانس و تعداد 2 نفر دارای مدرک تحصیلی لیسانس بودند. از نظر جنسیتی نیز، تعداد 7 نفر مرد و 3 نفر زن بودند. همگی این افراد نیز بالای 10 سال سابقه خدمت در نظام آموزشی را داشتند) تشکیل دادند. در بخش کیفی پژوهش، ابزار مورد استفاده جهت شناسایی ابعاد ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم مصاحبه بوده است که در این مصاحبه سوال‌های زیر مبنا قرار گرفتند و به واسطه آنها، سوالات دیگری در جلسات مطرح شد:

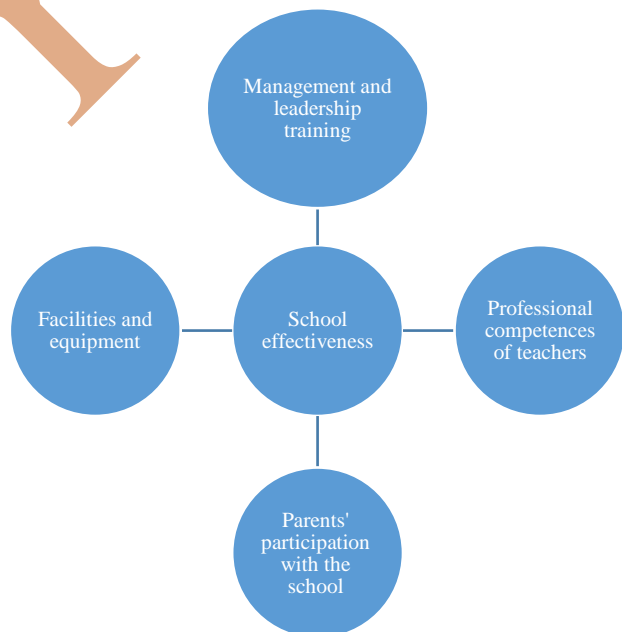
- 1- تعریف شما از مدرسه اثربخش چیست؟
- 2- از نظر شما، مدرسه اثربخش چه شرایط و ویژگی‌هایی را شامل می‌شود؟
- 3- چگونه می‌توان مدارس را به سمت اثربخشی هدایت نمود؟
- 4- چالش‌ها و موانع پیش روی اثربخشی مدارس چیستند؟ و چرا؟

5- چگونه می‌توان چالش‌ها و موانع پیش روی اثربخشی مدارس را برطرف نمود؟

6- راهکار شما برای اجرایی نمودن اثربخشی مدارس چیست؟ علاوه بر سوالات مطرح شده، در حین مصاحبه با افراد ذکر شده، مطالب نوینی نیز توسط آنها مطرح شده و مورد بحث و نظر قرار گرفت و سپس، ابعادی که مورد اجماع همگانی بودند، انتخاب شدند. در بخش کمی پژوهش، ابزار مورد استفاده پرسش‌نامه

Facilities and equipment	-Model of the effective school education in georgia (2018)	- Aromchi and vahdat (2016)	Improving the quality of education requires attention to facilities at the school.
	-Teddlie's theoretical viewpoint (2015)	- Rahayu (2018)	
	-Westerberg's theoretical viewpoint (2010)		
	-Creemers of theoretical viewpoint (2015)		
	-School management excellence program (2015)		
	- Document of the fundamental transformation of education (2011)		

پژوهشگر بر اساس چهارچوب نظری پژوهش، مدل مفهومی زیر را (شکل شماره 1) مبنای کار پژوهشی خود قرار داده است. بر این اساس، چهار بعد مدیریت و رهبری آموزشی، صلاحیت حرفه‌ای معلمان، مشارکت اولیاء با مدرسه و امکانات و تجهیزات به عنوان ابعاد مؤثر در جهت ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم استان هرمزگان انتخاب شده‌اند.

شکل 1. مدل مفهومی پژوهش در قالب اولیه (مرجع: نویسنده)
Fig 1. Conceptual model of research in the initial form (Reference: Author)

4. روش تحقیق

از نظر هدف، این پژوهش کاربردی است. از نظر شیوه جمع‌آوری اطلاعات، با رویکرد کمی - کیفی (آمیخته) انجام گرفته است.

جدول 2. کدگذاری باز و محوری

Table 2. Open and axial coding

Open coding	Axial coding	Interviewer's code
Creating conditions for the growth of creativity of staff and teachers	Management and leadership	A1, A2, A5, A10
Human relations		A1, A4, A5, A6, A9
Observance of administrative ethics		A2, A5, A8, A10
Paying attention to the payment system and the welfare of employees and teachers		A1, A2, A3, A5, A8, A9
Parent participation in educational and training process	Belief in collective wisdom	A2, A5, A6, A8, A9
Use parents' capabilities		A1, A2, A4, A6, A8, A9
Bilateral collaboration of staff, teachers and students with together		A1, A2, A4, A7, A8
The importance of school to the principles of health	Promote health, health and safety at school	A1, A3, A4, A7, A10
Create standard physical conditions in school		A5, A7, A10
Create a happy atmosphere in the classroom		A2, A3, A7, A9
Control abnormalities, violence and aggression in school		A1, A7, A10
Promoting the culture of reading	Empowering staff	A2, A5, A6, A7
Lesson study		A2, A3, A4, A6
Action research		A1, A2, A3
Creating a researcher spirit		A1, A3, A4, A6, A7, A9
Applying varied and new teaching methods	Establishment of a teaching and learning system	A3, A5, A6, A9, A10
Classroom management		A1, A3, A7, A10
Student participation in learning activities		A5, A6, A7, A8, A9, A10
Attract students' attention to the lesson		A1, A6, A9
Increase learning by using information technology	Extracurricular activities	A2, A5, A6, A7, A9
Performing artistic competitions		A1, A5, A7, A8, A9, A10
Doing exercise activities		A1, A2, A5, A7, A9, A10
Holding an exhibition of handmade products for students		A2, A5, A10
Entrepreneurial attitude in school		A2, A3, A4, A7, A9, A10

یافته‌های به دست آمده از پژوهش با استفاده از کدگذاری باز و محوری، به استخراج شش بُعد از 24 مفهوم (شکل 2) منجر شد که عبارتند از:

بوده است که این پرسش‌نامه با مطالعه مبانی نظری و پیشینه پژوهش‌های انجام شده و با عنایت به ابعاد شناسایی شده در بخش کیفی توسط محقق طراحی شده است. این پرسش‌نامه بر مبنای مقیاس 5 گزینه‌ای (خیلی کم با نمره 1، کم با نمره 2، نظری ندارم با نمره 3، زیاد با نمره 4 و خیلی زیاد با نمره 5) است. برای تعیین روایی پرسش‌نامه پژوهش از روایی صوری و محتوایی و برای پایایی آن از آلفای کرونباخ استفاده شده است. بدین صورت که در قسمت روایی صوری و محتوایی، نسخه‌ای از پرسش‌نامه جهت بومی سازی و مناسب بودن با شرایط فرهنگی و اجتماعی منطقه، در اختیار چند نفر از خبرگان این حوزه قرار داده شد و پس از ثبت نظرات اصلاحی ایشان و اطمینان از اینکه عبارات مندرج در پرسش‌نامه، تمامی خصیصه‌های مورد نظر پژوهش را می‌سند، روایی صوری و محتوایی پرسش‌نامه مورد تأیید قرار گرفت. پایایی پرسش‌نامه نیز از طریق محاسبه آلفای کرونباخ به واسطه نرم‌افزار آماری SPSS محاسبه گردید که برای کل پرسش‌نامه 0.86 به دست آمد.

دسته بندی عبارات مندرج در پرسش‌نامه سازوکارهای اجرایی ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم، شامل یک سوال به منظور ارائه سازوکارهای اجرایی ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم، که برای بررسی این سوال، تعداد 21 سازوکارها ارائه شده است. همچنین جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کمی از آزمون t تک نمونه‌ای و در بخش کیفی از کدگذاری باز و محوری استفاده شده است.

5. نتایج و بحث

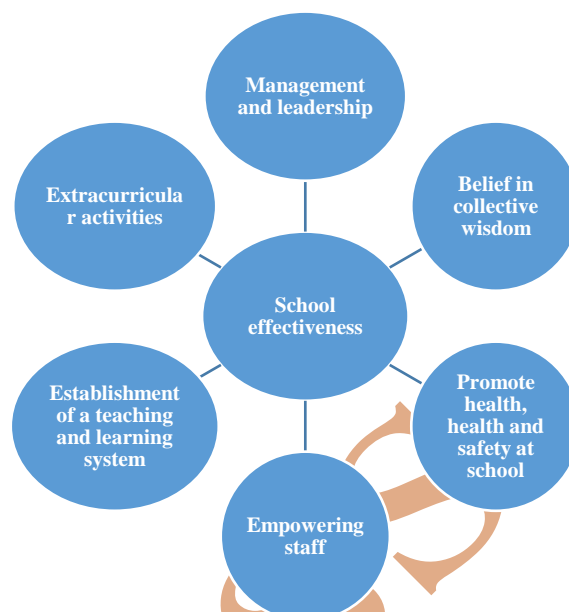
ابعاد ارتقاء اثربخشی مدارس کدامند؟

برای پاسخ به این سوال از روش کدگذاری باز و محوری استفاده شده است. بدین صورت که به مصاحبه با 10 نفر از افراد خبره در حوزه موضوع پژوهش پرداخته شد. از هر مصاحبه، مفاهیمی استخراج شد که این مفاهیم در کدگذاری باز جای داده شدند و سپس مفاهیم مستخرجه، در قسمت کدگذاری محوری، تبدیل به یک بُعد شدند که نتایج به شرح جدول زیر می‌باشد:

منظم داشته باشد و تمام مناسبت‌ها را با همکاری دانش‌آموزان (جهت تشویق آنها به کارهای تیمی) به اجرا برساند.

2- مدیریت و رهبری: مدیریت و رهبری یکی از ارکان مهم و بسیار تأثیرگذار بر مدرسه و اهداف آن است و بی‌شک هیچ نظام آموزشی بدون مدیریت و رهبری مؤثر، پاسخگوی مسئولیت‌های روزافزون خود نخواهد بود. در عین حال، والدین دانش‌آموزان نیز تمایل دارند تا تربیت و پرورش فرزندان خود را به دست مدیرانی بسپارند که کاربرد بوده و دارای عملکرد مثبت و اثربخش باشند. در مطالعات مختلفی همچون راهایو (2018)، تدلی (2015)، مدل مدارس موفق و اثربخش پروژه ISSPP (2009) و رابسون (ترجمه رضایی، 2009) نیز عنوان شده است که اثربخشی مدرسه تا حد زیادی متأثر از مدیریت آن است و به شیوه رهبری وی بستگی دارد. برنامه تعالی مدیریت مدرسه (2015) که برنامه‌ای است مصوب شورای سیاست‌گذاری وزارت آموزش و پرورش و برگرفته از بند یک از فصل 4 (چشم انداز) و بندهای 2، 9 و 13 از فصل ششم راهبردهای کلان سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، نیز بیان داشته است که در مدارس متعالی رهبران ضمن برقراری ارتباط انسانی و اخلاقی، زمینه دستیابی به چشم انداز مدرسه خود را تسهیل می‌کنند و ارزش‌ها و زمینه‌های مورد نیاز برای موفقیت پایدار را فراهم می‌کنند [28]. با توجه به ضرورت مدیریت و رهبری در اثربخشی مدارس پیشنهاد می‌شود بستر و فضای لازم برای بروز خلاقیت معلمان در محیط کاری از طریق تشکیل جلسات و دوره‌های دوستانه به صورت هفتگی توسط مدیریت فراهم شده و علاوه بر آشنا نمودن معلمان با مفاهیم خلاقیت و راهکارهای پرورش و تقویت آن، از افرادی که دارای ایده‌های نوین هستند، حمایت و تقدیر صورت گیرد.

3- استقرار نظام یاددهی و یادگیری: یاددهی و یادگیری دارای سه فرآیند آموزش، یادگیری و ارزشیابی است و این سه فرآیند مستلزم بکارگیری روش تدریس مناسب و استفاده از فناوری در حین تدریس می‌باشند و مدارس اثربخش، با بکارگیری درست فناوری، به بالا بردن کیفیت آموزشی کمک می‌نمایند. به اعتقاد وزارت آموزش و پرورش گرجستان⁴ (2018) در مدارس اثربخش، مدرسین برای بالا بردن سطح کیفیت آموزش مدرسه، باید برنامه‌ریزی‌های آموزشی خود را به صورت تیمی و مشارکتی برگزار کنند. به این صورت که مدرسین به طور مرتب با هم ملاقات کنند، تخصص‌شان را با یکدیگر به اشتراک بگذارند و درباره تکنیک‌های آموزشی، طرح‌های درس و شیوه‌های ارزیابی بحث و تفکر کرده و اساساً با همکاری با

شکل 2. ابعاد مؤثر جهت ارتقاء اثربخشی مدارس

Fig 2. Effective Dimensions for Improving the School Effectiveness

1- فعالیتهای فوق‌برنامه یا مکمل: آن دسته از فعالیتهایی هستند که مدارس در کنار امور آموزشی تعریف شده در جهت افزایش سطح مهارت‌های دانش‌آموزان در حوزه‌های مختلف به کار می‌گیرند تا آنها را برای زندگی آینده آماده نمایند [26]. با توجه به تعریف مدرسه اثربخش که به عنوان مدرسه‌ای تعریف شده است که به رشد و توسعه دانش‌آموزان در تمامی جنبه‌های اجتماعی، علمی، عاطفی، اخلاقی و زیبایی شناختی با جلب رضایت معلمان به عنوان عضو مهم این مدرسه، استفاده مؤثر از منابع، انجام اهداف و سازگاری با محیط زیست می‌پردازد [27] فعالیتهای فوق‌برنامه در مدارس می‌تواند به تحقق اهداف موجود در تعریف ذکر شده کمک نموده و مدرسه را به یک مدرسه اثربخش که هدفش رشد همه جانبه دانش‌آموزان است، تبدیل نماید. در مدل مدارس اثربخش بر اساس ویژگی‌ها، نیازها و عوامل واسطه‌ای واتکینز و کارنل (2007)، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (2011)، چارچوب یادگیری حرفه‌ای اثربخش در مدارس مهدیان (2009) به ضرورت بکارگیری فعالیتهای فوق‌برنامه در مدارس اثربخش اشاره شده است. با توجه به مبانی نظری ذکر شده، می‌توان گفت که فعالیتهای فوق‌برنامه بعد اثرگذاری بر ارتقاء اثربخشی مدارس است و مفهوم شکل گرفته بر اساس مصاحبه با خبرگان، مورد تأیید می‌باشد. بنابراین با توجه به ضرورت فعالیتهای فوق‌برنامه در اثربخشی مدارس پیشنهاد می‌شود مدرسه برای تمام مراسم‌های مذهبی که در دین مبین اسلام بدانها سفارش شده است، برنامه‌ریزی دقیق و

معنای هم‌کوشی، هم‌یاری، فعالیت مشترک همراه با همکاری توسط دو یا چند نفر که در نهایت بسیار با ارزش‌تر از فعالیت‌های فردی و مستقل است، تعریف شده است [31]. یک مدرسه برای اثربخش بودن، به جای فردیت، به خرد جمعی معتقد است که این امر با مشارکت والدین، کارکنان، معلمان و دانش‌آموزان با یکدیگر و همراه با یکدیگر به تحقق خواهد پیوست. با توجه به ضرورت اعتقاد به خرد جمعی در اثربخشی مدارس پیشنهاد می‌شود با ایجاد کانال در شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر اینترنت، نسبت به مشارکت بیشتر والدین با مدرسه اقدام شود. چرا که بیشتر والدین، تمایلی به حضور در جلسات در ساعات و روزهای مشخص (به دلایل متعدد) ندارند اما در شبکه‌های اجتماعی به راحتی می‌توان از نقطه نظرات آنها بهره‌برداری نمود. در عین حال، با دادن مسئولیت به والدین، حق تصمیم‌گیری‌های آموزشی و... نسبت به ترغیب آنها در جهت حضور مستمر در جلسات اولیاء و مربیان اقدام شود.

6- توانمندسازی نیروی انسانی: توانمندسازی و توسعه حرفه‌ای مداوم معلمان، به عنوان یکی از مهمترین عوامل تأثیرگذار بر محیط کلاس درس، گامی برای کیفی سازی آموزش و اثربخش نمودن مدارس است. نتایج کسب شده با یافته‌های مدل مدرسه اثربخش آموزش و پرورش ویسکانسین (2018)، مدل چندسطحی برای تحلیل مدارس اثربخش ندولو (2018)، دیدگاه نظری شیرنز (2012) و میزگرد کسب‌وکار مریلند برای آموزش (2011) همخوانی داشته و در یک راستاست. که در همه آنها توسعه حرفه‌ای معلمان از ویژگی‌های یک مدرسه موفق و اثربخش دانسته شده است. با توجه به ضرورت توانمندسازی نیروی انسانی در اثربخشی مدارس پیشنهاد می‌شود برای آنکه معلمان در ایده‌ها و تجارب یکدیگر سهیم شوند، مدرسه، شبکه‌های ارتباطی اجتماعی ایجاد نموده و به معلمان اجازه دهد تا از این طریق، به گفتگوهای فردی و فعالیت‌های گروهی با یکدیگر پردازند و بدین وسیله دانش و تجارب خود را با یکدیگر سهیم شوند.

سازوکارهای اجرایی ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم کدامند؟

برای بررسی این سوال، از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است که نتایج به دست آمده به شرح زیر می‌باشد:

یکدیگر، برای بهبود و تنوع شیوه‌های تدریس به منظور افزایش عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تلاش کنند [29]. توجه به یاددهی و یادگیری با استانداردهای بالا در امر تدریس و استفاده از فناوری در مدل مدرسه اثربخش «آموزش و پرورش ویسکانسین»⁵ (2018)، مدل چندسطحی برای تحلیل مدارس اثربخش ندولو (2018)، دیوید وودکانسلتنز (2012)، میزگرد کسب‌وکار مریلند برای آموزش (2011) اشاره شده است. بنابراین با توجه به ضرورت استقرار نظام یاددهی و یادگیری در اثربخشی مدارس پیشنهاد می‌شود دبیران در تهیه طرح درس که یکی از الزامات در ارابه موفق تدریس روزانه است اهتمام لازم را به عمل آورند. بنابراین، معلمان اعم از جدید و قدیم، ملزم به نگارش طرح درس روزانه خود به صورت مکتوب یا الکترونیکی شوند و طرح درس‌های نوشته شده در جلسات معلمان به بحث گذاشته شود تا نقاط مثبت و منفی مشخص شود و عملکرد معلمان در فرایند یاددهی و یادگیری مثبت‌تر باشد.

4- ارتقای سطح سلامت، بهداشت و ایمنی در مدرسه: نتایج کسب شده با یافته‌های ماییر (2018)، اوربانویک و بالویسین (2014)، باکیوسیا (2012) و عارف‌نیا (1386) همخوانی داشته و در یک راستاست. این پژوهش‌ها اشاره کرده‌اند، شرایط فیزیکی و وجود شادی و نشاط در مدرسه و نیز محیط زیستی ایمن از ویژگی‌های مدارس با کیفیت بالا و اثربخش است. بر اساس یافته‌های مطالعاتی، در محیط آموزشی که در آن، یادگیری دانش‌آموزان توأم با شادی و نشاط است، مهارت در حل مسأله، مهارت در تصمیم‌گیری درست، مهارت در طرح هدف‌های واقع بینانه زندگی، مهارت در تفکر انتقادی و خلاق و مهارت در برقراری ارتباطات انسانی از جمله مهارت‌هایی هستند که زیاد به آن توجه می‌شود و این موارد در مدارس دارای رویکرد اثربخشی میسر هستند [30]. اساساً، با شادی و نشاط است که زندگی معنا پیدا می‌کند و در پرتو آن دانش‌آموزان خصوصاً در دوران نوجوانی و جوانی می‌توانند خود را ساخته و قله‌های سلوک و پله‌های ترقی را چالاکانه طی نمایند. با توجه به ضرورت ارتقای سطح سلامت، بهداشت و ایمنی در مدرسه در اثربخشی مدارس پیشنهاد می‌شود جهت ارتقای ایمنی در مدرسه، در طراحی و ساخت مدارس، تمامی استانداردهای مندرج در استاندارد ملی ایران رعایت شود. فضاها و تجهیزات ورزشی مدارس به روز و متناسب با تعداد دانش‌آموزان باشد.

5- اعتقاد به خرد جمعی: خرد جمعی که تحت عنوان هم‌اندیشی یا هوش جمعی نیز بکار می‌رود، مجموع تلاش و همکاری یک گروه است و در فرهنگ اصطلاحات مدیریتی به

جدول 3. نتایج آزمون t تک نمونه‌ای

						Table 3. T test results					
						Average community = 3					
						Average	Standard deviation	t	df	Sig	
needs											
Pay attention to the standards of design, space, equipment and safety of the school	4.75	.462	20.717	29	.000	Executive mechanisms					
Make fun with morning exercises and fun at school	4.81	.418	23.773	29	.000	Helping to students for learn skills	4.77	.277	34.943	.000	
Implementation of self-care education plan for students and parents	4.70	.422	22.080	29	.000	Promoting business culture and entrepreneurship by implementing teamwork	4.76	.420	22.932	.000	
Extending stakeholder participation in diverse school activities based on their specialized abilities and skills	4.82	.265	37.583	29	.000	Conduct competitions and cultural arts programs continuously	4.58	.582	14.870	.000	
Creating change in organizational of the parent association and coaches at school and forum enrichment	4.76	.447	21.517	29	.000	Implementation of educational and training needs in schools and planning to reinforce and fill these gaps	4.71	.479	19.603	.000	
Doing Quality to the teachers council and student council	4.71	.546	17.189	29	.000	Creating an atmosphere of morale and motivation in manpower	4.75	.462	20.717	.000	
Encourage and strengthen capable and competent forces	4.77	.277	34.943	29	.000	Design of reward system based on performance	4.68	.559	16.483	.000	
Teachers' participation in-service on a regular basis	4.68	.560	16.390	29	.000	Applying the optimal human relationships between employees, students and parents and using the views and stakeholder participation in the designated programs.	4.73	.306	30.978	.000	
Formation of research teams at school	4.78	.445	21.863	29	.000	Determine the micro and macro goals and optimal planning for achieving these goals	4.65	.569	15.870	.000	
Conduct peer-to-peer coordination and monitoring sessions for teachers and staff	4.74	.534	17.885	29	.000	Emphasizing teachers in using modern and interactive teaching methods	4.67	.436	20.917	.000	
						Developing and equipping schools with technology, labs, and libraries	4.79	.297	33.004	.000	
						Identify the needs of the audience and plan for meeting these	4.58	.582	14.870	.000	

برای ارائه سازوکارهای اجرایی ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم به نظرخواهی از 30 نفر از خبرگان که شامل اعضای هیات علمی دانشگاه های استان هرمزگان بود به واسطه پرسشنامه پرداخته شد. با توجه به مقیاس پرسشنامه که 5 درجه‌ای لیکرت بود، مبنای تصمیم گیری بر اساس نمره 3 در نظر گرفته شد و همان‌طور که نتایج به دست آمده از جدول شماره 3 نشان می‌دهد تعداد 21 سازوکار اجرایی جهت شناسایی ابعاد مؤثر برای ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم در 6 بعد شناسایی

* در مؤلفه ارتقای سطح سلامت، بهداشت و ایمنی در مدرسه

1- توجه به استانداردهای طراحی، فضا، تجهیزات و ایمنی مدرسه با میانگین 4.75 و ضریب t برابر با 20.717 که در سطح 0.01 معنادار است.

2- ایجاد شادی با اجرای ورزش صبحگاهی و برنامه های مفرح در مدرسه با میانگین 4.81 و ضریب t برابر با 23.773 که در سطح 0.01 معنادار است.

3- اجرای طرح آموزشی خود مراقبتی برای دانش آموزان و اولیا با میانگین 4.70 و ضریب t برابر با 22.080 که در سطح 0.01 معنادار است.

* در مؤلفه اعتقاد به خرد جمعی

1- گسترش مشارکت ذی نفعان در فعالیتهای متنوع مدرسه با توجه به میزان تواناییهای تخصصی و مهارتهایشان با میانگین 4.82 و ضریب t برابر با 37.583 که در سطح 0.01 معنادار است.

2- ایجاد تغییر و تحول در نحوه تشکیل انجمن اولیاء و مربیان در مدرسه و غنی سازی جلسات انجمن با میانگین 4.76 و ضریب t برابر با 21.517 که در سطح 0.01 معنادار است.

3- کیفیت بخشی به شورای معلمان و شورای دانش آموزان با میانگین 4.71 و ضریب t برابر با 17.189 که در سطح 0.01 معنادار است.

4- تشویق و تقویت نیروهای توانمند و صاحب نظر با میانگین 4.77 و ضریب t برابر با 34.943 که در سطح 0.01 معنادار است.

* در مؤلفه توانمندسازی نیروی انسانی

1- شرکت معلمان در برنامه های ضمن خدمت به طور دوره ای با میانگین 4.68 و ضریب t برابر با 16.390 که در سطح 0.01 معنادار است.

2- تشکیل تیم های پژوهشی در مدرسه با میانگین 4.78 و ضریب t برابر با 21.863 که در سطح 0.01 معنادار است.

3- برگزاری جلسات هم اندیشی و نظارت همتا برای دبیران و کارکنان با میانگین 4.74 و ضریب t برابر با 17.885 که در سطح 0.01 معنادار است.

بنابراین همان طور که در جدول شماره 3 نشان داده شده است، آماره t محاسبه شده در تمام سازوکارهای ارائه شده نشان می دهد که مقادیر به دست آمده با درجه آزادی 29 و آلفای 0.01 بزرگتر از مقدار t بحرانی هستند. لذا فرض صفر مبنی بر عدم تفاوت بین میانگین های مشاهده شده و میانگین جامعه (3) رد شده و مشخص می شود که بین میانگین های مشاهده شده و

شده، ارائه شده است که در هر یک از این ابعاد شش گانه، این سازوکارها عبارتند از:

* در مؤلفه فعالیت های فوق برنامه

1- کمک به مهارت آموزی دانش آموزان با میانگین 4.77 و ضریب t برابر با 34/943 که در سطح 0.01 معنادار است.

2- ترویج فرهنگ کسب و کار و کارآفرینی با اجرای کار تیمی آن با میانگین 4.76 و ضریب t برابر با 22.932 که در سطح 0.01 معنادار است.

3- اجرای مسابقات و برنامه های فرهنگی هنری به طور مستمر با میانگین 4.58 و ضریب t برابر با 14.870 که در سطح 0.01 معنادار است.

4- اجرای نیازسنجی های آموزشی و پرورشی در مدارس و برنامه ریزی جهت تقویت و پر کردن این خلاءها با میانگین 4.71 و ضریب t برابر با 19.603 که در سطح 0.01 معنادار است.

* در مؤلفه مدیریت و رهبری

1- ایجاد محیطی سرشار از روحیه و انگیزه در نیروی انسانی با میانگین 4.75 و ضریب t برابر با 20.717 که در سطح 0.01 معنادار است.

2- طراحی نظام پاداش دهی بر اساس عملکرد با میانگین 4.68 و ضریب t برابر با 16.483 که در سطح 0.01 معنادار است.

3- بکارگیری روابط انسانی مطلوب بین کارکنان، دانش آموزان و اولیاء و استفاده از نظرات و مشارکت ذی نفعان در برنامه های تعیین شده با میانگین 4.73 و ضریب t برابر با 30.978 که در سطح 0.01 معنادار است.

4- تعیین اهداف خرد و کلان و برنامه ریزی مطلوب جهت نیل به این اهداف با میانگین 4.65 و ضریب t برابر با 15.870 که در سطح 0.01 معنادار است.

* در مؤلفه استقرار نظام یاددهی و یادگیری

1- تأکید به معلمان در استفاده از شیوه های تدریس مدرن و تعاملی با میانگین 4.67 و ضریب t برابر با 20.917 که در سطح 0.01 معنادار است.

2- توسعه و تجهیز مدارس به فناوری، آزمایشگاه، کتابخانه با میانگین 4.79 و ضریب t برابر با 33.004 که در سطح 0.01 معنادار است.

3- شناسایی نیازهای مخاطبین و برنامه ریزی جهت برآورده کردن این نیازها با میانگین 4.58 و ضریب t برابر با 14.870 که در سطح 0.01 معنادار است.

پی‌نوشت

¹ School Effectiveness

² Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS)

³ Progress in International Reading Literacy Study (PIRLS)

⁴ Georgia Department of Education

⁵ Wisconsin Department of Public Instruction

مراجع

[1] Alaghband, A. (2010). *Educational management arrangements*. Tehran: Nashr Ravan Publications. [In Persian]

[2] Mirghafouri, S. h. and Sayadi Turanlou, H. (2007). Identifying, Analyzing and Ranking Factors Affecting the Productivity of Teachers (Case Study: Yazd Province Teachers). *Journal of Educational Sciences and Psychology*, Volume 14, Issue 4, Pages: 133-158. [In Persian]

[3] Goodman L. & Pennigs A. (1997). *New perspective on organizational effectiveness*. London: jossy- Bass publisher.

[4] Mirkamali, S. M. (1996). Participation in decision making in educational affairs and its correlation with the effectiveness and Performance in educational organizations. *Quarterly journal of education and training*, No. 47, pp. 7-20. [In Persian]

[5] Saki, R. (2008). The beginning of a new school year and the need for access to effective schools, Educational Research Paper. *Research Institute for Education Studies*, No. 102, p. 10. [In Persian]

[6] Niknami, M. and Mahdiyan, M. J. (2009). Explaining the dimensions and components of effective schools and providing a model for improving the effectiveness of schools in the country. *Quarterly Journal of Educational Leadership & Administration*, Year 3, Issue 1, 7, 171-196.

[7] Zaki, M. A.; Adibi Sadeh, M. and Yazd Khaste, B. (2006). The Effectiveness of Organizational Efficiency of Isfahan Education Schools on the Model of AGIL Parsons. *Journal of Social Sciences and Human Sciences*, University of Shiraz, Volume 24, Issue 2 (Issue 47) (Special Issue of Population and Development), Pages: 27-43. [In Persian]

[8] Hassanpour, A.; Mohammad Khanloo, M. and Saeedi, Y. (2016). Comparison of the Effectiveness of Primary Schools in Qazvin. *Quarterly Journal of Educational Leadership and Administration*, Volume 10, Issue 2, Pages 27-49. [In Persian]

میانگین جامعه (3) تفاوت معناداری وجود دارد و در نتیجه 21 سازوکار اجرایی ارائه شده در جهت ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم مورد توافق نمونه پژوهش می‌باشد.

6. نتیجه‌گیری

مدرسه یک مکان آموزشی است که برای آموزش دانش آموزان تحت رهبری معلمان طراحی شده است. آنچه که امروزه مدارس را از یکدیگر تفکیک می‌کند، بحث میزان اثربخش بودن آنها است که طبق تعریف بالسی مدرسه اثربخش یک محیط یادگیری است که در آن به رشد دانش‌آموزان در حوزه‌های شناختی، عاطفی، روحی، اجتماعی و زیبایی‌شناختی به طور صحیح پرداخته می‌شود [27]. اثربخشی اگرچه مسأله‌ای پیچیده در ادبیات مدرسه است، بدون تردید ابزاری رایج و مهم برای ارزشیابی عملکرد مدارس محسوب می‌شود. از طرفی دیگر اثربخشی سیستم‌های آموزشی، به ویژه مدارس همچنان به عنوان یک موضوع مدیریتی و تربیتی به تفکر و پژوهش نیاز دارد. اهمیت این موضوع زمانی بهتر درک می‌شود که نمی‌توان بدون درک صحیح و مشترکی از مفهوم اثربخشی، تصمیم‌های مؤثری برای بهبود و اداره سیستم‌های آموزشی اتخاذ نمود. نظر به اهمیت اثربخشی مدارس، پژوهش حاضر با بیان این سوال که ابعاد مؤثر برای ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم استان هرمزگان کدام است؟ انجام شد و نتایج به دست آمده به شناسایی 6 بُعد از 24 مفهوم منجر شد که نام‌گذاری آنها عبارتند از: مدیریت و رهبری، اعتقاد به خرد جمعی، ارتقای سطح سلامت، بهداشت و ایمنی در مدرسه، توانمندسازی نیروی انسانی، استقرار نظام یاددهی-یادگیری و فعالیت‌های فوق‌برنامه. همچنین آماره t محاسبه شده در قسمت سازوکارهای اجرایی نشان داد که مقادیر به دست آمده با درجه آزادی 29 و آلفای 0.05 بزرگتر از مقدار t بحرانی هستند. بنابراین بین میانگین‌های مشاهده شده و میانگین جامعه تفاوت معناداری وجود داشته و در نتیجه، 21 سازوکار اجرایی ارائه شده در جهت ارتقاء اثربخشی مدارس متوسطه دوم مورد توافق نمونه پژوهش بود. بنابراین نتایج کسب شده با نتایج حاصل از پژوهش‌های مهدیان (1388)، عارف‌نیا (1386)، ماییر (2018)، راهایو (2018)، ندلوو (2018)، تدلی (2015)، اوربانویک و بالویسین (2014)، باکی‌رسیا (2012)، دیوید وودکانسلنتنز (2012)، شیرنز (2012)، واتکینز و کارنل (2007) و ... همخوانی داشته و در یک راستا بود.

- [21] vandad, O. (2015). *Identifying Effective School Cultural Dimensions in Secondary Schools (Case: High Schools in ilam Province)*. Articles of the First International Conference on Psychology and Educational Sciences, Shiraz, Hakim Orfi University of Science and Technology. [In Persian]
- [22] Darvishi, F.; Khavari, A.; Aghamohammadi, M. and Zamiri Kamal, H. (2014). *Study of the components of effective school management in the document on the fundamental transformation of education*. Articles of the First Scientific Conference on Educational Sciences and Psychology of Social and Cultural Dangers in Iran, Tehran: Islamic Studies and Research Center Soroush Hekmat Mortazavi, Scientific Society for the Promotion and Promotion of Basic Sciences and Technology. [In Persian]
- [23] Rahayu, S.; Ulfatin, N.; Wiyono, B. B.; Imron, A.; Wajdi, M. B. N. (2018). The Professional Competency Teachers Mediate the Influence of Teacher Innovation and Emotional Intelligence on School Security. *Journal of Social Studies Education Research*, 9, 2, 210-227.
- [24] Gilbert, C. and Magulod, J. (2017). Factors of School Effectiveness and Performance of Selected Public and Private Elementary Schools: Implications on Educational Planning in the Philippines. *Asia Pacific Journal of Multidisciplinary Research*, 5, 1, 73-83.
- [25] Alammar, L. (2015). The Effective School: The Role of the Leaders in School Effectiveness. *Educational Research and Reviews*, 10, 6 p695-721.
- [26] Qasemtabar Ganji, S. H. (2016). *Evaluation of Extracurricular Activities of Secondary School in Babol boys schools by Using Sip Pattern (CIPP)*. Thesis Master's Degree in Curriculum, Kharazmi University of Tehran. [In Persian]
- [27] Hossein pour, E. (2010). *Relationship Between Organizational Climate and Participative Management with Effectiveness of Bandar Abbas Elementary School Directors*. Master's Thesis, Islamic Azad University of Marvdasht. [In Persian]
- [28] Specialist Working Group in School Management Excellence program (2015). *School Management Excellence*. Tehran: monadi tarbiyat Publications. [In Persian]
- [29] Sharifi, A.; Mohammad Davodi, A. H.; Islamiyeh, F. (2012). Relationship between the Amount of Using ICT by Teachers with Their Performance in Learning and Teaching Process. *Journal of Information and Communication Technology in Education*, Volume 2, Number 4 (8), Pages: 5-28. [In Persian]
- [30] Sharifi, M. (2017). *schools happiness is the need of Present era*. Tehran: Avaye nour. [In Persian]
- [9] Marishane, R. N., Botha, N., & Du Plessis, P. (2011). *School Leadership in a Changing Context: A Case for School-based Management*. Publisher: Van Schaik.
- [10] Humphries, T.; Neufeld, M.; Johnson, C.; Engels, K. and McKay, R. (2005). A pilot study of the effect of direct instruction programming on the academic performance of students with intractable epilepsy. *Epilepsy & Behavior*, 6(3):405-12.
- [11] Townsend. T. (1994). *Effective schooling for community, core plus education*. Publisher: Routledge.
- [12] Hashemi Tari, S. (1999). *The Relationship Between Effective Communication and Organizational Climate in Governmental Girls' High Schools in Tehran from the Viewpoints of Schoolgirls*. Master's Thesis, Shahid Beheshti University. [In Persian]
- [13] Archer, J. A. (2004). *Characteristics of an Effective Teacher of Reading in an Elementary School Setting: A Dissertation*. USA: Louisiana State University.
- [14] Hossein pour, E. (2010). *Relationship Between Organizational Climate and Participative Management with Effectiveness of Bandar Abbas Elementary School Directors*. Master's Thesis, Islamic Azad University of Marvdasht. [In Persian]
- [15] Afrouz, D. (2016). *Design and Evaluation of the Competency Models of the Effective Schools in Ardabil City*. Ph.D. thesis in Educational administration, Islamic Azad University, Ardabil Branch. [In Persian]
- [16] Mahdiyan, M. J. (2008). *Study of the dimensions and components of effective schools in order to provide a suitable model for improving the effectiveness of the secondary education system in the country*. Ph.D. Thesis, University of Science and Research.
- [17] Hajibabai, H. R. (2012). The features of the "school I love" with regard to the document on the fundamental transformation in education. *Quarterly Journal of Educational Innovations*, Volume 11, Issue 2, pp. 74-51.
- [18] Arumchi, D. and Vahdat, R. (2016). *Identify and provide a suitable model for an effective school*, *Articles of the International Congress of Humanities*. Cultural Studies, Tehran, Center for the Empowerment of Social and Cultural Skills. [In Persian]
- [19] Rahimiyan, H. (2015). Exploring the Effectiveness of Allameh Schools in Tehran within the framework of effective school research. *Researches of Leadership and Educational Administration*, 2, 8, 51-69. [In Persian]
- [20] Nastizaei, N. and Dahmardeh, S. (2015). Prognosis of School Managers Effectiveness Based on Cameron & Quinn Competency Model. *Quarterly Journal of Educational Leadership and Administration*, 9, 3, 141-162. [In Persian]

[31] Yazdi, A. (2011). *Management culture*. Tehran: Rahnama. [In Persian]

Im Press